

УДК 336.7

Чумаченко О. Г.

кандидат економічних наук, доцент кафедри національної економіки та фінансів
Університету економіки та права "КРОК", Київ, Україна, Cholga2009@bigmir.net

Баластрик Л. О.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського
національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна, balastryk_2006@ukr.net

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КРИПТОВАЛЮТИ

Olga Chumachenko

Ph. D. (Economics), University of Economy and Law "KROK", Kyiv, Ukraine, Cholga2009@bigmir.net

Larysa Balastryk

Ph. D. (Economics), Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, balastryk_2006@ukr.net

BACKGROUND OF CRYPTOCURRENCY

JEL classification: E42, F33, F65.

Чумаченко О. Г.

кандидат экономических наук, доцент кафедры национальной экономики и финансов
Университета экономики и права "КРОК", Киев, Украина

Баластрик Л. А.

кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории, макро- и микроэкономики
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ КРИПТОВАЛЮТЫ

Настав час для широкого обговорення появи нових фінансових інструментів і криптовалют на всіх рівнях суспільства: від простих громадян до державних органів управління. Зрозуміло, що науковці повинні визначитися з понятійним та категоріальним апаратом щодо подібних явищ. Ми зупинимося на передумовах виникнення криптовалют.

В умовах сьогодення на розвиток грошових розрахунків помітно впливає значний обсяг у економіці кожної країни (а отже, й у світовій) безготівкових коштів як записів на електронних носіях. Оскільки держава, з огляду на притаманні їй функції, прагне контролювати всі операції з готівковими, безготівковими, депозитними коштами та всіма видами переказів і розрахунків із метою їх оподаткування, поява криптовалюти, на наш погляд, цілком логічна в контексті протидії державі та намаганням банкірів уповільнити проходження безготівкових розрахунків у системі електронних платежів (СЕП) фізичних і юридичних осіб.

Банкірів не влаштовує висока швидкість проходження коштів, тому що, по-перше, банки, котрі згідно із законодавством є агентами первинного фінансового моніторингу, зазнають труднощів при аналізі трансакцій до моменту відправлення платежу. Такий аналіз необхідний для того, щоб не допустити використання законних каналів для легалізації "чорних" і "сірих" грошей відповідно до вимог міжнародних організацій, наприклад FATF. По-друге, варто враховувати ризик ліквідності. Гравці банківського ринку

© Чумаченко О. Г., Баластрик Л. О., 2017

нарікають, що не в змозі точно визначити, скільки коштів необхідно мати на початок кожного дня для виконання всіх клієнтських заявок, тож можуть лише орієнтовно планувати завантаження, виходячи з фактичних даних за аналогічні періоди. По-третє, висока швидкість проведення платежів створює сприятливі умови для кіберзлочинців. Працівник банку не може провести моніторинг операцій за декілька хвилин, і повноважень зупинити платіж у банків немає [1]. При детальнішому розгляді цього питання стає очевидним конфлікт інтересів між банками та суб'єктами господарювання.

Ще однією причиною поширення криптовалюти є почастищення використання нових електронних платіжних систем. Термін “електронні гроші” є порівняно новим у науковій літературі та нерідко вживається стосовно різних платіжних інструментів, які ґрунтуються на інноваційних технічних рішеннях у сфері роздрібних платежів. Він позначає грошову вартість, котра зберігається в електронному вигляді на технічному пристрої та може широко застосовуватися для здійснення платежів іншим суб'єктом, ніж емітент, без необхідності використання при цьому банківських рахунків, але є грошовим зобов'язанням емітента й діє як наперед оплачений інструмент на пред'явника в готівковій і безготівковій формі. Однією з особливостей електронних грошей, порівняно з традиційними, є обмежене виконання ними функцій засобу платежу й засобу обігу. Як засіб платежу електронні гроші мають істотні технічні обмеження: можливість їх прийняття залежить від технічної оснащеності торговців (наявності картридерів, електронних гаманців тощо). Функція збереження вартості електронних грошей наразі теж дуже обмежена, оскільки проценти за ними не нараховуються. Проте, якщо в майбутньому маса електронних грошей, котрими володіють фізичні та юридичні особи, збільшуватиметься, ймовірним є відкриття фінансовими посередниками депозитних рахунків у цих грошових засобах.

Електронним грошам властива внутрішня суперечність: з одного боку, вони є засобом платежу, з другого – зобов'язанням, що підлягає виконанню у звичайних, не електронних, грошах. Цей парадокс можна пояснити за допомогою історичної аналогії з іншими видами грошей: свого часу банкноти розглядалися як зобов'язання, котрі підлягають оплаті металевими монетами, а безготівкові гроші – як зобов'язання, що погашаються металевими або паперовими грошима [2, с. 19]. Сьогодні більшість дослідників виокремлюють два головних види електронних грошей: 1) на основі карток (card-based e-money); 2) на програмній основі (software-based electronic money).

Міжнародний досвід показує, що розвиток електронних платежів, зокрема електронних грошей, приводить до зниження витрат на готівковий обіг і прискорення економічного зростання. Електронні гроші теж можуть сприяти розвитку нових секторів економіки та електронної комерції, а також, з огляду на можливості, що їх надає користувачам Інтернет, досить ефективно функціонувати поза межами юрисдикції країни з неефективним регулюванням електронних грошей. За таких умов держава повинна організовувати й контролювати (якщо це можливо) впровадження інноваційних платіжних інструментів та одночасно гарантувати користувачам безпеку операцій із електронними грошима, особливо з урахуванням того факту, що проблеми щодо

втрати цих коштів через шахрайські операції та будь-які затримки з погашенням зобов'язань можуть негативно позначитися на стабільності грошового ринку загалом.

Про розбалансованість грошових систем на державному рівні та неможливість у їх межах вирішувати питання, пов'язані з “тромбозністю” грошей, свідчить поява регіональних грошей. Розглянемо приклад Німеччини. У 2003 р. у Баварії була організована система регіональних грошей “Chimgau”, яка наразі є найбільшою серед понад 30 таких систем, чинних у країні. В Німеччині активно входять у обіг гроші концернів, компаній, зокрема авіакомпаній. Це пов'язано передусім із тим, що люди для розв'язання власних фінансових проблем створюють місцеві валюти. На думку Ф. Янські, голови Співки регіональних валют Німеччини (Regiogelde.V.), система єдиної валюти – євро показала себе не з кращого боку: вона породила багато проблем, а банки, котрі займаються її забезпеченням, нині втрачають свої позиції. На противагу євро, регіональні гроші розв'язують проблему корупції, до того ж вони підкріплені товарами й послугами, отже, з'являється реальна можливість здійснити обмін, отримати кредит на вигідних умовах. Оскільки регіональна валюта не прив'язана до євро, якщо в компанії чи фізичної особи є борги в євро, повернути їх у регіональній валюті неможливо.

Ф. Янські під час презентації фінансового інструменту FinanceNetopay в рамках засідання Асоціації платників податків України в лютому 2016 р. підкреслив, що за регіональною валютою стоять цінності демократичного розвитку бізнесу. За більш ніж десять років його роботи не було жодного нецільового випадку використання таких грошей, не кажучи вже про можливість фінансування криміналу чи виведення коштів у офшори. До речі, в 1930-і роки, під час кризи в Європі, в австрійських і німецьких містечках були випущені регіональні гроші. Найуспішнішим став експеримент, проведений у австрійському місті Верглі, результатами якого є: спорудження мосту, поліпшення стану доріг, збільшення капіталовкладень у громадські служби. Більш ніж 300 громад зацікавилися цією моделлю, але Національний банк Австрії втрутився у справи магістрату та заборонив друкування вільних місцевих грошей [3]. На думку Ф. Янські, якщо держава використовує валюту для своїх потреб, а людям не вистачає грошей на економічний розвиток, громадяни повинні брати ініціативу у свої руки та застосовувати альтернативні фінансові інструменти [4].

Коротко зупинимось на фінансовому інструменті FinanceNetopay, котрий поєднує сучасні фінансові рішення й інформаційні технології та покликаний забезпечити ефективну взаємодію населення, бізнесу й муніципальних органів влади. FinanceNetopay дає можливість використовувати еквівалент цінностей у електронному вигляді як спосіб взаєморозрахунків у регіонах, його запровадження передбачає обіг у регіоні “інтелектуальних” розрахункових одиниць. Аналогічні системи працюють у Великобританії, Швейцарії, Іспанії. Ініціатори проекту наголошують на тому, що квант (найменування розрахункової одиниці) захищений від інфляції та кризи, оскільки прив'язаний до гаманця учасника системи. Кожну транзакцію візує власник цифрового підпису, а гаманець зашифровано за допомогою криптографічних технологій,

що унеможливорює різноманітні фінансові махінації. В правилах обміну регіональними валютами прописані прості й зрозумілі принципи: обмін квантами здійснюється емітентами, а отримані грошові кошти використовуються виключно для зворотного обміну. Таким чином, цією валютою неможливо буде розрахуватися в іншому регіоні або вивести її в офшори. Отже, нові інформаційні рішення сприяють упровадженню справедливої фінансової системи, котра гармонізує відносини між усіма верствами суспільства, адже засоби платежу в ній можуть випускатися під реальні матеріальні активи.

Підсумовуючи, варто виокремити такі передумови появи нових розрахункових одиниць, віртуальних грошей, криптовалюти:

– неспроможність сучасних національних і світових валют забезпечити бажаного обслуговування (з боку зацікавлених суб'єктів) торгового й платіжного оборотів та мінімізацію відповідних витрат;

– масове зростання інтересу та можливостей використання в розрахунках нових електронних платіжних систем;

– явні провали більшості держав щодо регулювання грошового обігу з метою забезпечення взаєморозрахунків між суб'єктами господарювання, фізичними особами й державою (фіскальні бажання більшості урядів не збігаються з розумінням справедливості населенням);

– облік обігу та переміщення ресурсів усередині корпорацій (як ТНК, так і регіональних) на основі трансфертних цін, котрі мають мало спільного з ринковими цінами. Усунення таких диспропорцій передбачає винайдення нових форм розрахунків і грошових одиниць.

Перелік передумов появи криптовалюти можна досліджувати та розширювати. Залишимо це для майбутнього аналізу трансформації грошових систем.

Список використаних джерел

1. Гриньков Д. Тормозной путь. *Бизнес*. 2013. № 22. С. 25, 26.
2. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 4-е вид. Київ : Знання, 2008. 745 с.
3. Юнг Г. Украина может использовать опыт Швейцарии и стать примером для других стран. *Бизнес*. 2016. № 9. С. 34, 35.
4. Кеннеди М. Деньги без процентов и инфляции. URL: <http://www.koob.ru/>.

References

1. Grin`kov, D. (2013). Tormoznoj put` [Braking distances]. *Biznes* [Business], 22, pp. 25, 26 [in Russian].
2. Bazy`levy`ch, V. D., Bazy`levy`ch, K. S. & Balastry`k, L. O. (2008). *Makroekonomika* [Macroeconomics]. Ky`yiv: Znannya [in Ukrainian].
3. Yung, G. (2016). Ukraina mozhete ispol`zovat` opy`t Shvejcarii i stat` primerom dlya drugikh stran [Ukraine can use the experience of Switzerland and set an example for other countries]. *Biznes* [Business], 9, pp. 34, 35 [in Russian].
4. Kennedy, M. (n. d.). *Den`gi bez procentov i inflyacii* [Money without interest and inflation]. Retrieved from <http://www.koob.ru/> [in Russian].